

Béres Károly

SZÍNEK
ÉS HELYSZÍNEKTAMÁS KINCÓSÓ: *A CSINÁLT-PATAK ÁLLATKERTJE.*
MAROSVÁSÁRHELY, MENTOR KÖNYVEK KIADÓ, 2016.

A könyv műfaji megjelölése: novellák, de találóbbr volna a novellafüzér elnevezés. Mi köti össze a harminchat címmel ellátott rövid terjedelmű novellát? A helyszín ugyanaz, a szöveg részletesen körülírja: „... a déli égbolton naplementéből maradt narancs fények emelik ki a Fogarasi-havasok sötét-kék csúcsait. Keleten ellátni Kommandó felé, a hófödte Háromszéki-havasokig. A levegő tiszta, a vizeket megindító tavaszi szél kitakarította. A falu színes, a háztetők pirosak, autófények a bekötőúton, szemben Gidófalva és Bodok között takaros szántók dugják elő színes hátukat. A hegyek havasak, az erdők lilák.” Ebből a festői, szinte tapinthatóan érzékletes leírásból is kitűnik, hogy a táj az egyik meghatározó szereplője ennek a könyvnek. Nemcsak helyszín és nemcsak couleur locale, hanem főszereplő, „akinek” hangulata, aktuális állapota, rejtett érzelemléte meghatározza a cselekmény alakulását.

Hagyományos formában bonyolított cselekményről nemigen lehet beszélni. Ami történik, az szintén füzérré kapcsolja a darabokat, de nem hézagmentesen és nem folytatólagosan. Mert mi is történik? Az elbeszélő egy nőről mesél, aki kiköltözött a városból az erdő alá, a falu legszélére, onnan jár be a városba, hogy gyerekeit óvodába szállítsa, hogy beszerezze a mindennapi élet eszközeit, hogy elintézzze ügyes-bajos dolgait, de többnyire kint tartózkodik az erdő alatti birtokán, a ház körüli teendőket végzi, háztartását vezeti, az állatait rendezgeti, a kutyákat, a macskát, a madarait, hajnalban futni jár, találkozik mindenféle emberrel, ismerkedik velük, tanulja a falusi életet, megtanul fát vágni láncfűrészsel, megtanul kerti tavat építeni és a betelepített halakat kiteleltetni (kudarcok árán), vagyis végzi egy ilyen életmód megszámlálhatatlan teendőit, miközben semmi nem kerüli el fi-

gyelmét. Miközben az ismeretlennek szóló figyelemmel sokkal több mindent megfigyel, mint az, aki ide született. Ezek a megfigyelések és tapasztalatok adják a szövegek közös témáját.

De tulajdonképpen igazi témáról sem lehet beszélni. Mert esetleges, merre fordul épp a leírás iránya. Az elbeszélő ki van szolgáltatva a nő mindennapjainak, azok pedig szintén nem önmaguk urai, kevés dolgot lehet előre megtervezni, a mindennapokat sem feltétlenül a napi rutin alakítja: épp arra vetődik valaki, vagy betoppan egy tél elől menedéket kereső állat, vagy épp esni kezd, sőt, zuhogni, és megárad a Csinált-patak, vagy elkóborol egy kutya, vagy sárba ragad egy fával megpakolt szekér.

Vagy épp olyan hangulata van az elbeszélésben szereplő nőnek, hogy valami egészen más irányt szab életének. Megtanul fát vágni láncfűrészsel, esetleg kedvet kap a hollótartáshoz, és elindul, hogy felkutasson valakit, aki hollófiókát tart az istállójában. Mondhatni, hogy a nő mindennapjainak hangulata a legközösebb a novellákban, ugyanis nem csupán témát és irányt ad, hanem az írások stílusát, mondatainak hanglejtését, hosszúságát, ritmusát is meghatározza. Vagy úgy, hogy illeszkedik a hangulatokhoz, vagy úgy, hogy ellenük megy, ellen-tart túlfelől. Egyszerre ismerős és ismeretlen kifejezési formákat szül. Az élő táj, a pillanatról pillanatra alakuló látvány alakítja az írások poétikáját is. Az elbeszélő úgy ihletődik a tájból, miként zeneszerzők a madarak énekéből vagy divattervezők a fakoronák színeiből. „Szent Györgykor szól a kakukk, zöldül az erdő. A friss zöldben imitt-amott csupasz, lila koronák és madár hullatta vad gyümölcsfák fehér foltjai, a legnagyobb divattervező sem találhatna ki üdőbb színekombinációt. Indul a falu kis tehéncsordája szaporán kolompolva.”

Megunghatatlan ciklikusság jellemzi a természetet, mert minden tavasz egyben mindig teljesen más, mint az előző volt. És ugyanez jellemző a másik hangulat-forrásra, az állatok viselkedésére is. A macskák, kutyák, görények, cinkék, hollók, egerek, pelék, tehenek őrzik ugyan a fajta szokásait, ellenben az ember közelében az embert mutató módon változik meg viselkedésük, szinte gondolkodó lényekként viszonyulnak hozzá. Épp ezért mindig akad újdonság, hasonlóképpen a lombok színvilágának változásához, ami az elbeszélésbe új színeket hoz be. „A puli fűrészport, bojtortjánt, rózsabokrot hord magán. Az erdőben szürke szajkótollban hempereg, mint egy ördögfióka, amikor utoléri a sétáló csapatot.”

Ha festményhez hasonlítanánk, akkor egy pointillista kép volna alkalmas példa. Minden egyes kicsi darab egy-egy színfolt, amiből összeáll a tekintet távlatában az egész. Ha zenéhez, akkor a szövegek hangok, amelyek

dallammá állnak össze. És mit lehet mondani a teljes képről, az összeálló dallamról?

Az egyik tévés interjúban nemrég a lelkes, de felületes riporter új erdélyi regényként beszélt a könyvről. Miért volna regény? Ahhoz hiányzik az igazi eposzi dráma. A dráma itt nincs megjelenítve, legfeljebb érzékeltetve van. Egy álomjelenet utal rá, melyben a meztelenül alvó nőt egy betopanó férfi ébreszti. A férfi–nő közötti erotika máshol is megjelenik, láthatatlanul, akár egy bűvópatak. És miért volna erdélyinek nevezhető? Mert a földrajzi nevek Erdélyre utalnak? Akkor egy Erdélyben játszódó francia regény is annak nevezhető? Vagy egy argentin szerző Kolozsváron játszódó novellája? Abban azonban feltétlenül igaza van, hogy új elbeszélői hang, mi több, dallam jelent meg ezzel a könyvvel, Tamás Kincsó jelentkezésével. Tele étellel, életkedvvel, derűvel és főképp friss, érzékeket tágító elbeszélői hangszínnel.

Varga Katalin

REMÉNYEK

POSZLER GYÖRGY: *BIZONYTALAN REMÉNYEK ÉS TÉTOVA KÉTELYEK. BORÚS GONDOLATOK AZ ERDÉLYI MAGYARSÁG SZÁZ ÉVÉRŐL.* KORUNK–KOMP-PRESS, 2016, KOLOZSVÁR

A nemrég elhunyt jeles esztétikaprofesszor, irodalomtörténész Kolozsváron született, és ott töltötte gyermekkorát. A háború után költöztek Magyarországra, ott volt egyetemista az ötvenes években, majd a hetvenes évek közepétől az ELTE tanára. Ahogy mondta, „Budapest sohasem pótolta Kolozsvárt”, szüntelen kapcsolatban élt szülővárosával és egész Erdéllyel. Nemcsak emlékek, hanem friss élmények és kölcsönhatások, állandóan gazdagodó tapasztalatok, az emlékek befolyásolta elemzés és az elemzés előhívta emlékek, szempontok ütköztetése és összebékítése jellemzi az ő Erdély-képét. Milyen is ez a kép? Mit fog be és át? „Csak az emlék mélységének és súlyának sorrendjében. A kísérteties Erdély. Reményik Sándor